

о. Мирон Бендик, ректор

Стаття пана Хмільовського [«Чи спроможемося на святість об'єднаного Божого люду...?»](#) привернула увагу авторським баченням «єдиної помісної Католицької Церкви в Україні». У цій Церкві, з точки зору Автора, Глава УГКЦ мав би очолити Конференцію католицьких єпископів України, до складу якої увійшли б єпископи візантійсько-українського, латинського і візантійсько-русинського обрядів. Така структура сприяла б «творенню соборної України» і узгодила б «структуру Католицької Церкви в Україні з європейським стандартом», згідно з яким у державі має бути єдина Конференція католицьких єпископів різних обрядів. Роздуми п. Хмільовського висвітлили реальну проблему співіснування на одній території Церков різних традицій, водночас приналежних до католицького сопричастя. Аналіз цієї проблеми породжує питання: що саме об'єднує ці Церкви, що відрізняє і що може розділяти? Пан Хмільовський на підставі територіального принципу пропонує юридично об'єднати всі Католицькі Церкви України в одну структуру. Здається, просте і логічне рішення, хоча прості рішення необов'язково є найкращими. Реагуючи на «об'єднавчу» пропозицію, хочу спочатку показати дискутовану проблему з церковного боку, а тоді запропонувати варіанти розв'язки.

Насамперед, чим Католицька Церква не є? Отож, вона не є уніфікованою монолітною інституцією чи якоюсь Римською Суперцерквою, якій підлягають усі інші Церкви. Вона також не зводиться тільки до Латинської, чи до якоїсь зі Східних Церков. Католицька Церква є, згідно зі вченням II Ватиканського Собору, сопричастям помісних Церков, кожна з яких відрізняється не лише обрядом, але й богословською, духовною та канонічною спадщиною. Як правило, мовиться насамперед про сопричастя Церков Заходу і Сходу. Папа Іван Павло II порівнював ці Церкви до двох легень в одному організмі. З цього образу випливає два висновки: в організмі має бути більш, ніж одна легеня та що одна легеня не є копією іншої чи її частиною. У застосуванні до Церкви ці

висновки означають, що єдиний організм Католицької Церкви потребує і Латинської, і Східних Церков. Латинська Церква не є Католицькою без Східних, як і Східні Церкви без Латинської. Водночас Латинська і Східні Церкви не схожі між собою і не є частинами одні одних. Коли 1596 року Київська Церква ствердила своє сопричастя з Римською, то ані Київська не стала частиною Римської, ані Римська частиною Київської. Сопричастя відмінних Церков ще більше увиразнило єдність Католицької Церкви. Тому при укладенні Берестейської Угоди ніхто нікуди не переходив – ані київські православні в католицизм, ані римські католики в православ'я. Навпаки, Церкви ствердили православно-католицьке сопричастя, або, парафразуючи ще одне висловлювання Івана Павла II, Римська і Київська Церкви ствердили, що вони православні по вірі і католицькі по любові.

Що об'єднує УГКЦ з РКЦ? Ми єдині у вірі і Святих Таїнствах. Цю єдність ми виражаємо в літургійному співслужінні і співпричасті з однієї чаші. Кожен міг це побачити, наприклад, під час паломництва папи Івана Павла II в Україну 2001 року: Божественну Літургію у Львові служила єрархія УГКЦ на чолі з патріархом Любомиром, а папа співслужив, виголосив проповідь і запричастився разом із нашим єпископатом.

Що відрізняє УГКЦ від РКЦ? При спільній вірі нас відрізняє спосіб її тлумачення, тобто богослов'я, при тих самих Святих Таїнствах – спосіб їх звершення, тобто літургія, при почитанні одного й того ж Бога у Пресвятій Трійці – спосіб благочестя, тобто духовність. І, врешті-решт, при спільному визнанні примату Петра в служінні папи Римського – різні канонічні наслідки примату. Це означає, що якщо для кожної Церкви латинської традиції папа є її Главою і ще донедавна це було окреслено в титулі «патріарх Заходу», то кожна Церква східної традиції має власного Главу, якого, як правило, називають Патріархом, а вже цей Глава помісної Церкви в нерозділеному християнстві завжди перебував, а в нашій Церкві і нині перебуває в сопричасті з папою. Вселенське пастирство папи полягає в піклуванні про кожну помісну Церкву, особливо тоді, коли вона потрапляє в несприятливі історичні обставини із загрозою не тільки для її нормального розвитку, але й самого факту її існування. У благодетності пастирства папи, неодноразово переконалася наша Церква. Коли у XV столітті Царгородська Церква-Мати опинилася під турецьким ярмом і вже не могла, як раніше, духовно окормлювати Київську Церкву-Доньку, тоді єпископи на чолі з митрополитом Києво-Галицьким і всієї Русі звернулися до Римської Церкви, щоб вона звершувала окормлення Київської Церкви доти, доки Царгородська Церква знову займе належне їй місце в сопричасті Церков. Коли у XVIII столітті Московська Церква стала зряддям імперської політики, поступово поглинаючи Київську Церкву, саме римські папи опікувалися гнаною і знищеною Церквою, забезпечували безперервність її єрархії і, остаточно, підтримали вихід із підпілля і легалізацію УГКЦ – однієї з Церков-Доньок Київської Церкви. Наведені приклади ілюструють специфічні способи здійснення примату Петра на християнському Сході. За рішенням Отців II Ватиканського Собору одноосібне звершення примату в Латинській Церкві було доповнено соборним через заснування національних Конференцій єпископів. Східні Церкви завжди мали синодальний устрій, в якому Синод

єпископів мав законодавчі функції. На відміну від Синоду, Конференція єпископів Латинської Церкви має лише дорадчі функції. Очевидно, що з огляду на суттєві функціональні відмінності між цими структурами їхнє об'єднання не буде органічним, а тому й ефективним.

Ще одне питання: що може розділяти наші Церкви, єдині у вірі і відмінні в способах її вираження, пережиття і здійснення? Тільки одне – підміна церковно-богословського мислення конфесійно-політичним. Прикладами такої підміни є конфесійне звуження примату Петра, лише до Латинської Церкви, політизація понять «католицька» і «православна» ототожненням «католицької» тільки з Латинською, а «православної» - тільки зі Східними Церквами, підміна церковної евангелізації конфесійним прозелітизмом, висування суто політичних концепцій «єдиного простору», «слов'янської єдності», «російського світу», універсальності місії Латинської Церкви до народів усіх культур. Звичайно, дії, породжені таким мисленням, завжди породжуватимуть конфлікти. Що швидше ми і наші Церкви-Сестри переростемо конфесійну тісноту і політичну заангажованість, то краще для всіх нас.

Як можна церковно, а не політично наблизитися до єдиної помісної Української Церкви? У першу чергу визнати за нашими співгромадянами – римо-католиками і вірними Мукачівської греко-католицької єпархії – право на інакшість, без чого в принципі неможлива ні єдина соборна Церква, ні соборна Україна. По-друге, потрібно обережніше застосовувати до церковного життя єврофразеологію («про європейський стандарт»), позаяк Конференції католицьких єпископів існують не тільки на європейському континенті. По-третє, з церковної точки зору, найбільш природно очікувати утворення єдиної помісної Церкви від Церков свято-Володимирового Хрещення, а до таких відносять себе УГКЦ, УПЦ КП, УАПЦ і УПЦ МП. У Мукачівській єпархії ще й досі дискутують над київськими чи велеградськими джерелами місцевого християнства. Яким буде їхнє самовизначення, такою й участь у творенні єдиної Церкви. Римо-Католицька Церква свій дар Хрещення отримала поза межами України з різних джерел – чи то від святого Боніфатія в Німеччині, чи від короля Мешка в Польщі, чи від короля святого Стефана в Угорщині. Хоча відтоді минули століття історії, ще й досі Римо-Католицька Церква в Україні культурно і мовно тяжіє, залежно від регіону, чи то до Польщі, чи до Угорщини. Яке місце в українській культурі може посісти Церква, історично зорієнтована на інші культури, - цікаве і дискусійне питання. Тим більш дискусійною є сама можливість участі Римо-Католицької Церкви в творенні єдиної помісної Української Церкви.

Згадані відмінності ні в чому не применшують вже існуючого католицького сопричастя між УГКЦ, РКЦ і Мукачівською єпархією, яке має великі можливості розвитку. Сферами такого розвитку є релігійна освіта, добротинність, спільна позиція з багатьох питань суспільно-політичного життя. Католицьке сопричастя допоможе нашим Церквам долати

спокусу виключності власної Церкви і, що звідси випливає, відосібненого здійснення кожною з них своєї спасительної місії. Наше зростання в католицькому сопричасті, водночас із становленням єдиної помісної Київської Церкви, очоленої патріархом, і є практичним здійсненням «святості об'єднаного Божого люду».

04.01.2012 р.Б.